

Sygn.akt III AUa 726/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Maryla Pannert

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 grudnia 2013 r. w B.

sprawy z odwołania A. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury wcześniejszej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 kwietnia 2013 r. sygn. akt IV U 2659/12

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 6 września 2012 r. odmówił A. K. prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach, ponieważ wnioskodawca na dzień 31 grudnia 1998 r. nie udokumentował 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy uznał za udowodnione 9 lat i 5 dni takiej pracy w okresie od 01.04.1982 r. do 05.04.1991 r. w PGR L..

A. K. w odwołaniu od powyższej decyzji domagał się uznania za pracę w szczególnych warunkach jego zatrudnienia w Kółku Rolniczym w Z. od 21.09.1970 r. do 03.07.1973 r. jako traktorzysta oraz w (...) w M. od 04.07.1973 r. do 30.04.1977 r. jako traktorzysta.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przyznając, że okres pracy w Kółku Rolniczym w Z. od 21.09.1970 r. do 03.07.1973 r. został uwzględniony na podstawie zeznań świadków i wpisów w legitymacji ubezpieczeniowej do ogólnego stażu pracy wnioskodawcy (w rozmiarze 27 lat, 6 miesięcy i 20 dni). Natomiast w okresie od 19.02.1976 r. do 10.02.1977 r. wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zaliczył A. K. do okresu pracy w szczególnych warunkach okres zatrudnienia w Kółku Rolniczym w Z. od dnia 15 maja 1971 r. do dnia 30 czerwca 1973 r. oraz w Powiatowym Zarządzie Dróg Lokalnych w B. od dnia 4 lipca 1973r. do dnia 31 grudnia

1975 r. i w (...) w M. od dnia 1 stycznia 1976 r. do dnia 30 kwietnia 1977 r. i przyznał mu prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach poczynając od dnia 1 sierpnia 2012 r.

W świetle ustaleń Sądu Okręgowego Adam K., urodzony dnia (...), udowodnił na dzień 31 grudnia 1998 r.- 24 lata, 6 miesięcy i 8 dni okresów składkowych i 3 lata, 12 dni okresów nieskładkowych (w tym urlop wychowawczy).

Wnioskodawca nie ma żadnego źródła utrzymania, korzysta ze świadczeń opieki społecznej. Składając wniosek o ustalenie kapitału początkowego (w 2001 r.) i o emeryturę (w 2012 r.) wnioskodawca konsekwentnie wykazywał okres zatrudnienia w Kółku Rolniczym w Z. od 21.09.1970 r. do 03.07.1973 r. jako traktorzysta. W tym rozmiarze (2 lata, 9 miesięcy i 13 dni) okres ten został uznany przez organ rentowy i zaliczony do ogólnego stażu pracy (bezsporne, akta ZUS). Nie zachowały się akta osobowe wnioskodawcy z Kółka Rolniczego w Z., a charakter pracy w Kółku potwierdzili świadkowie: K. K. (2) i T. L., którzy zgodnie zeznali, że wnioskodawca pracował w Kółku jako traktorzysta. W okresie letnim świadczył usługi dla rolników, przekraczając 8 godzin pracy dziennie, zimą pracował po 8 godzin dziennie przy odśnieżaniu dróg, wywożeniu drewna z lasu i był wynajmowany do przedsiębiorstw (k. 39). Okresu tego zatrudnienia dotyczą zachowane w aktach osobowych wnioskodawcy z byłego (...) w M., gdzie wnioskodawca pracował od 4 lipca 1973 r. do 30 kwietnia 1977 r. zachowały się: odpis świadectwa pracy i opinia służbowa, stwierdzające, że wnioskodawca pracował w Kółku Rolniczym w Z. od 15 maja 1971 r. do 30 czerwca 1973 r. jako traktorzysta. O ile charakter pracy skarżącego w Kółku Rolniczym w Z. dokumenty te potwierdziły, to zdaniem Sądu okres pracy w szczególnych warunkach można mu zaliczyć dopiero od 15 maja 1971 r., ponieważ prawo jazdy na ciągniki uzyskał dnia 10 maja 1971 r. (akta osobowe k. 24).

Sąd Okręgowy zaliczył wnioskodawcy na podstawie akt osobowych oraz zeznań świadków: A. A. , W. A. (k. 39) i A. R. (e-protokół k. 47 A), k. 28, e-protokół) jako okresy pracy w szczególnych warunkach następnym okresie zatrudnienia w Powiatowym Zarządzie Dróg (...) w B. - od 4 lipca 1973 r. do 31 grudnia 1975 r. i nadal - po reorganizacji - w (...) w M. - do dnia 30 kwietnia 1977 r. jako kierowca ciągnika, a od dnia 1 stycznia 1976 r. także jako maszynista spycharek (akta osobowe k. 24). W okresie tego zatrudnienia wnioskodawca odbywał od 19.02.1976 r. do 10.02.1977 r., zasadniczą służbę wojskową i jej okres także podlega zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach, jako że odszedł do wojska ze stanowiska kierowcy ciągnika i powrócił po wojsku na tożsame warunki pracy.

Odnosząc pracę wnioskodawcy w powyższych zakładach pracy do przepisów prawa materialnego Sąd Okręgowy uznał ,iż wnioskodawca wykonywał prace wymienioną w dziale VIII, punkt 3 wykazu A - załącznika Nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z art. 32 ust. 4 w związku z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których przysługuje ubezpieczonemu prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W myśl przepisów powołanego powyżej rozporządzenia Rady Ministrów prawo do emerytury nabywa mężczyzna, który osiągnął wiek 60 lat, legitymuje się minimum 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, w tym okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które to zatrudnienie było wykonywane w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wnioskodawca spełnia bezspornie warunek osiągnięcia wymaganego wieku 60 lat od dnia 22 lipca 2012 r. i udowodnił wymagany 25-letni ogólny staż pracy. Sumując jednak okresy pracy w szczególnych warunkach: w Kółku Rolniczym w (...) lata , 1 miesiąc, 15 dni; w Zarządzie Dróg i (...): 3 lata, 9 miesięcy i 26 dni z okresem uznanym przez ZUS 9 lat i 5 dni – wnioskodawca posiada łącznie 14 lat 11 miesięcy i 16 dni okresów pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy przyznał, iż korzystny dla wnioskodawcy wyrok jest skutkiem błędu rachunkowego.

W apelacji od tego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w O. zaskarżył go w całości i zarzucam mu:

1) naruszenie przepisów procedury tj. art. 233 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia całego zgromadzonego materiału dowodowego na okoliczność pracy w szczególnych warunkach wykonywanej przez ubezpieczonego i błędne ustalenie, że ubezpieczony spełnia przesłanki do przyznania emerytury;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS (j.t. Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez przyjęcie, że ubezpieczony spełnia wszystkie warunki do przyznania emerytury, a w konsekwencji przyznanie tej emerytury.

Wskazując na powyższe organ rentowy wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelację niewątpliwie należało uznać za zasadną, bowiem już z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż zapadły wyrok jest skutkiem błędu matematycznego popełnionego przez Sąd Okręgowy przy sumowaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, o czym w dalszej części uzasadnienia. Prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przewidziane jest w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) zawartym w rozdziale 2, działy II ustawy dotyczącego osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. W sytuacji odwołującego, urodzonego (...), miały zastosowanie przepisy przejściowe art. 184 ust. 1-2 ustawy, które przewidują prawo do wcześniejszej emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (01.01.1999 r.) osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (czyli wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Ponadto emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2). Wskazać jednakże należy, iż od dnia 1 stycznia 2013 roku rozwiązanie stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem, nie jest już przesłanką do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Powyższy wymóg został wyeliminowany na podstawie art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 11 maja 2012 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 roku, poz. 637), zmieniającej m.in. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Stosownie do ust. 4 cytowanego wyżej art. 32 wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. W przedmiotowej sprawie wskazane powyżej przepisy dotychczasowe to przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z § 2. ust. 1. rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W myśl §

4 pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W świetle apelacji organ rentowy co do zasady nie kwestionuje zasadności zaliczenia okresów pracy w Kółku Rolniczym w Z. oraz Zarządzie Dróg i (...) przyznając, że wnioskodawca w istocie pracował w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), wskazuje natomiast, podobnie jak Sąd Okręgowy w sporządzonym uzasadnieniu, iż zsumowanie tych okresów nie daje łącznie 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Analizując przedmiotowe okresy pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach stwierdzimy, iż chodzi o 3 zasadnicze okresy :

1. Okres zatrudnienia wnioskodawcy w PGR L. od 01.04.1982 r. do 31.08.1993 r. na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego, na który to okres wnioskodawca posiada świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach (k. 12 a.r.). Okres ten jednak organ rentowy zaliczył w wymiarze 9 lat i 5 dni, albowiem w okresie od 06.04.1991 r. do 17.01.1994 r. wnioskodawca przebywał na urlopie wychowawczym.

2. Okres zatrudnienia w Kółku Rolniczym w Z., który Sąd Okręgowy zaliczył wnioskodawcy do okresu pracy w szczególnych warunkach od 15 maja 1971 r. do 30 czerwca 1973 r. na stanowisku traktorzysty. Wprawdzie przed organem rentowym wnioskodawca wskazywał - w związku z brakiem akt osobowych z tego zakładu - na podstawie zeznań świadków okres zatrudnienia w tym K. od 21 września 1970 r. – to jednak postępowanie dowodowe w niniejszej sprawie wyklucza przyjęcia zatrudnienia od tej daty. Dość w tym zakresie przywołać dokumenty zachowane w aktach osobowych wnioskodawcy z okresu jego zatrudnienia w (...) w M. (k.24), które dotyczą okresu zatrudnienia w Kółku Rolniczym w Z.. I tak w świetle opinii o wnioskodawcy z dnia 30 czerwca 1973 r., a zatem sporządzonej w dniu ustania tego zatrudnienia sporządzonej przez Kierownika Ośrodka Rolnego (...) – wnioskodawca w przedmiotowym kółku pracował od 15 maja 1971 r. do 30 czerwca 1973 r. Dokument ten w pełni pokrywa się ze świadectwem pracy wystawionym przez Kółko Rolnicze w Z. w dniu 30 czerwca 1973 r. podpisane również przez Z. G.. Warto zauważyć, iż w życiorysie złożonym przez wnioskodawcę w dniu 2 lipca 1973 r. sam wspominał o zatrudnieniu w Kółku Rolniczym w Z. od roku 1971 r. Trafnie Sąd Okręgowy wyprowadza też wniosek, iż już sam fakt uzyskania przez niego prawa jazdy, którego odpis zawierają wspomniane akta osobowe, dopiero w dniu 10 maja 1971 r. wyklucza w istocie jego pracę na stanowisku traktorzysty przed tą datą. Biorąc te wszystkie dokumenty pod uwagę nie można uznać, iż wnioskodawca przed 15 maja 1971 r. w ogóle pozostawał w zatrudnieniu w Kółku Rolniczym, co wyklucza oczywiście uznanie wykonywania przez niego, przed tą datą pracy w szczególnych warunkach. Uprawnione jest zatem jedynie uznanie okresu pracy na stanowisku traktorzysty w Kółku Rolniczym w Z. jako okresu pracy w szczególnych warunkach od 15 maja 1971 r. do 30 czerwca 1973 r., czyli okresu w wymiarze 2 lat, 1 miesiąca i 15 dni.

3. Okres zatrudnienia od dnia 4 lipca 1973 r. do 30 kwietnia 1977 r. na stanowisku kierowcy ciągnika, w Zarządzie Dróg Lokalnych w B., które to zatrudnienie po reorganizacji wnioskodawca kontynuował w (...) w M. na stanowisku maszynisty spycharek i ciągników. Cały ten okres Sąd Okręgowy zaliczył do okresu pracy w szczególnych warunkach, w ramach tego okresu zaliczył również okres służby wojskowej od 19 lutego 1976 r. do 10 lutego 1977 r. Długość całego tego okresu jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy wynosi 3 lata, 9 miesięcy i 26 dni.

Zsumowanie wszystkich wyżej ustalonych okresów nie daje okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a zatem okresu niezbędnego do nabycia prawa do emerytury z tego tytułu, lecz tylko 14 lat, 11 miesięcy i 16 dni, co przesądza o skuteczności apelacji. Ponieważ Sąd Okręgowy w świetle uzasadniania przez siebie sporządzonego taki właśnie okres pracy w szczególnych warunkach ustalił, uznać należy, iż przyznanie emerytury wnioskodawcy nastąpiło z naruszeniem przepisu prawa materialnego tj. § 4 ust.1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

(Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), który poprzez art. 32 ust. 4 ustawy ma tu zastosowanie i wprowadza warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach przez okres co najmniej 15 lat.

Wnioskodawca, świadomy wadliwości wydanego wyroku w dniu 29 maja 2013 r. złożył pismo procesowe, w świetle którego wnosił on, aby do brakującego okresu doliczyć mu okres pracy na stanowisku palacza c.o. w Zarządzie Szkół i Przedszkoli w B. (koperta k.70) . Wnioskodawca dołączył świadectwo pracy dotyczące tego okresu od 01.10.1997 r. do 31 sierpnia 2006 r. z dnia 28 maja 2013 r. oraz zaświadczenie z tego samego dnia wskazujące iż sezonowo wnioskodawca zatrudniony był jako palacz c.o. w wymiarze 1/2 etatu. Przedłożone przez wnioskodawcę świadectwo pracy wbrew intencji składającego potwierdza, iż nie pracował on w warunkach szczególnych, zawiera bowiem o tym wyraźną wzmiankę w punkcie 8. Również złożone zaświadczenie wyklucza możliwość uznania okresu zatrudnienia w przedszkolu jako okresu pracy w szczególnych warunkach. Niezależnie bowiem od tego czy charakter pracy wnioskodawcy jako sezonowego palacza c.o. pozwala na uznanie takiej pracy, za pracę w szczególnych warunkach (wykaz A w dziale XIV pkt 1. za pracę w warunkach szczególnych uznaje jedynie prace nie zautomatyzowane palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu przemysłowego), to stosownie do § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (por. w tym zakresie np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2009 r. I UK 212/08 Wspólnota 2009/12/29; wyrok SN z dnia 21 listopada 2001 r. II UKN 598/00 OSNP 2003/17/419; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r. I UK 20/09 LEX nr 515698 i inne). Złożone zaświadczenie potwierdza natomiast pracę na stanowisku palacza w wymiarze 1/2 etatu, co zwalnia Sąd Apelacyjny z potrzeby dalszych rozważań w tym zakresie.

Reasumując powyższe rozważania wnioskodawca nie spełnia wymogów do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym albowiem nie legitymuje się okresem 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnym charakterze. Podnoszona przez wnioskodawcę okoliczność, iż nie ma on środków do życia i utrzymuje się z pomocy socjalnej, choć jest z pewnością dla niego ważną i przykra okolicznością, nie ma znaczenia przy nabyciu prawa do emerytury. Ani Sąd Okręgowy, ani Sąd Apelacyjny nie przyznają świadczeń w drodze arbitralnych orzeczeń, a jedynie dokonują sprawdzenia czy ubezpieczony nabył prawo do tych świadczeń, spełniając wszystkie konieczne przesłanki ich nabycia określone przez ustawodawcę.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.